

biometric market. Indicated that the level of programmers training is sufficient for development of software for identification systems by geometry of the face in research institutions in Ukraine and the state order it is necessary to such development. It was determined that such intelligent video surveillance system will allow both to improve the level of crime prevention and detection, and identify individuals who are wanted. It is concluded that the use of video surveillance with the ability to face recognition will significantly improve the reliability of guarding of objects and information security, especially when combined with other biometric methods identifying individuals in systems of access control.

Key words: *biometrics, biometric methods of authentication, face identification, video surveillance systems, checking and access control systems.*

Стаття надійшла 25 листопада 2013 р.

УДК 343.137.3

Ю. В. Лисюк

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ОБВИНУВАЧЕНОГО У СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Охарактеризовано загальні положення здійснення процедури судового розгляду у кримінальному провадженні. Зазначено, що процедура судового розгляду – основна стадія здійснення кримінального провадження, на якій ухвалюються ключові процесуальні рішення щодо учасників судового провадження, серед яких центральною фігурою є обвинувачений. Зосереджено увагу на проблемних питаннях проведення процедури судового розгляду в частині неможливості здійснення окремих процесуальних дій стосовно обвинуваченого.

Ключові слова: *обвинувачений, процесуальна дія, судове провадження, кримінальне провадження.*

Постановка проблеми. У час, коли багато європейських країн мають статус сильної демократичної, правової держави, наша країна тільки розпочинає розуміти складність і вагомість набуття такого статусу. Одним із найважливіших кроків нашої держави у цьому напрямі було створення єдиної правової системи, особливо цього вимагала сфера дотримання прав людини. У цьому розрізі відчутним для суспільства було прийняття Кримінального процесуального кодексу європейського зразка.

Після його прийняття 2012 року було чимало зауважень стосовно норм кодексу з боку законодавців, науковців і громадян, але вони

здебільшого говорили про його досконалість. Однак з часом стало зрозуміло, що кодекс потребує уточнень й конкретизації. Справді, на нашу думку, він демократичний і спрямований на захист прав людини, однак містить чимало упущень і недоопрацювань.

Серед них, на нашу думку, – організація та проведення процедури судового розгляду після закінчення процедури досудового розслідування, в частині неможливості виконання певних категорій процесуальних дій, унеможливлення проведення процедури судового розгляду без участі окремих учасників кримінального провадження. Так, суд, дотримуючись норм чинного кодексу, не може розглядати справу без участі в ній обвинуваченої особи, та ухвалювати будь-які процесуальні рішення. Тому навіть бездоганно сформовані працівниками органів внутрішніх справ матеріали та доведена вина особи під час проведення досудового розслідування не гарантують доведення справи до логічного завершення під час проведення судового провадження.

Отож, питання, які виникають під час проведення судового провадження, набувають особливої актуальності та становлять окрему проблематику, зокрема неможливість здійснення окремих процесуальних дій щодо обвинуваченого, що, безумовно, потребує більш детального дослідження.

Стан дослідження. Різні аспекти здійснення кримінального провадження, зокрема питання, які настають під час здійснення судового розгляду, вивчали багато науковців. Окреслені проблеми були предметом дослідження в працях Ю. П. Аленіна, Є. М. Блажівського, Є. П. Бурдоля, Ю. М. Грошевого, М. М. Михеєнка, В. В. Назарова, В. Т. Нора, В. Я. Тація, В. М. Тертишника, Ю. В. Шепітька, М. Є. Шумила та ін.

Мета статті полягає у визначенні окремих питань здійснення судового провадження та з'ясуванні окремих процесуальних дій щодо обвинуваченого під час судового розгляду.

Виклад основних положень. Чинний Основний Закон держави – Конституція України (надалі – Конституція) – чітко визначає та регулює різні категорії прав і свобод людини в нашій державі. Загальні положення Конституції регулюють ці аспекти діяльності держави незалежно від статусу людини, зокрема йдеться про те, що будь-яка людина, зокрема та, щодо якої здійснюється судове провадження, має всі законні підстави на захист своїх прав.

Відповідно до ст. 21 Конституції усі люди вільні і рівні у своїх гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та

непорушними. Положення ст. 27 Конституції визначають, що кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Крім цього, норми ст. 55 Конституції передбачають, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право будь-якими, не забороненими законом, засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [1].

Отже, зазначимо, що чинна Конституція закріплює основні права і свободи людини, які є невідчужуваними, непорушними та захищаються судом. Треба наголосити на тому, що саме галузь кримінального процесуального права є тією, завдання якої відповідають Конституції.

Так, основним нормативно-правовим актом у сфері кримінального провадження в Україні є Кримінальний процесуальний кодекс (надалі – Кодекс), ключовим завданням якого є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності відповідно до своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, щодо жодної особи не був застосований необґрунтований процесуальний примус і щоб стосовно кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура, зокрема під час здійснення судового провадження [2].

На наш погляд, серед першочергових і основних положень Кодексу науковці дедалі більше звертають увагу на дотримання законності під час здійснення окремих процесуальних дій, оскільки будь-які процесуальні дії, незважаючи на стадію кримінального провадження, повинні бути своєчасними та неупередженими, але, на жаль, сьогодні стикаємося з проблематикою порушення не тільки певних процесуальних дій під час проведення досудового розслідування, а й на стадії судового провадження, що в умовах євроінтеграції нашої держави є, безумовно, неприпустимим.

Звичайно, не можна не припустити, і на це є певні ствердження, що процесуальні дії залежать від людини, яка їх здійснює, а людина,

своєю чергою, може мати й інші цілі, зокрема здійснювати ці дії, зважаючи на особистий інтерес.

Вагома кількість процесуальних дій у кримінальному провадженні виконується щодо обвинуваченого, але вони пов'язані із судовим провадженням, оскільки на стадії досудового розслідування та підготовчого провадження йдеться про особу, яка може бути підозрюваною. Якщо говорити про особу, яка є обвинуваченою, то вона набуває цього статусу тільки після пред'явлення обвинувального акта до суду.

З огляду на те, що питання здійснення судового провадження актуальні, на нашу думку, окремими напрямками дослідження мають бути загальні положення щодо судового провадження та окремі питання, пов'язані зі здійсненням окремих процесуальних дій щодо обвинувачено як учасника судового процесу.

Згідно із нормами ст. 318 Кодексу, судовий розгляд має бути здійснений та завершений упродовж розумного строку, здійснюється в судовому засіданні з обов'язковою участю сторін кримінального провадження. Судове засідання відбувається у спеціально обладнаному приміщенні – залі судових засідань, до якого викликаються потерпілий та інші учасники кримінального провадження, зокрема обвинувачений, а у разі необхідності – окремі процесуальні дії можуть вчинятися поза межами приміщення суду [3].

У ст. 321 Кодексу визначено, що судовим засіданням керує головуючий, який забезпечує додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками кримінального провадження їхніх процесуальних прав і виконання ними обов'язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення з'ясування всіх обставин кримінального провадження, усуваючи з судового розгляду все, що не має значення для кримінального провадження [2].

Неабиякої уваги потребують положення цієї статті Кодексу, оскільки є ймовірність того, що суд, урахувавши власні або інтереси третіх осіб, деякою мірою намагатиметься усувати докази, які вважатиме такими, що не мають значення для кримінального провадження, відтак надаючи перевагу обвинуваченому.

Ця перевага недопустима щодо нього, оскільки ця особа грубо порушила норми закону та має бути притягнута до суворой відповідальності. На нашу думку, можна припустити, що суд може використувати цю статтю на власний розсуд, але тільки стосовно інших учасників кримінального провадження, а не обвинуваченого.

Крім того, така норма цієї статті Кодексу більше підходить до чинної моделі європейського простору, але не стосується нашої країни, оскільки, як свідчить практика, суд часто використовує недосконалість норм законів у своїх інтересах. Окреслена норма цієї статті Кодексу не є винятком та може стати окремим важелем у діяльності суду задля використання своїх інтересів.

Стаття 322 Кодексу визначає порядок проведення судового розгляду, який відбувається безперервно, крім часу, призначеного для відпочинку [2]. Згідно із нормами ст. 329 Кодексу передбачено, що сторони та учасники кримінального провадження, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов'язані додержуватися порядку в судовому засіданні і, беззаперечно, підкорятися відповідним розпорядженням головуєчого у судовому засіданні [3].

Отже, розглянувши основні загальні положення щодо судового розгляду, треба звернути увагу на питання правового статусу обвинуваченого, та, на нашу думку, найбільш проблематичним питанням чинного Кодексу є здійснення окремих процесуальних дій щодо обвинуваченого як учасника судового процесу.

Відповідно до чинного Кодексу, особа, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, стає такою тільки після винесення офіційного попередження про підозру. Та важливо те, що вона залишається підозрюваною до закінчення досудового розслідування. Після завершення досудового розслідування та у разі підтвердження фактів кримінального правопорушення підозрювана особа може отримати статус обвинуваченої.

Обов'язковою умовою набуття статусу обвинуваченого у кримінальному провадженні є винесення обвинувального акта та направлення його до суду, а також можливе направлення до суду клопотання про застосування щодо неї примусових заходів медичного або виховного характеру.

Однак, ці загальні питання стосовно набуття статусу підозрюваного та обвинуваченого є, на нашу думку, другорядними стосовно того, що передбачає норма ст. 323 Кодексу після отримання особою статусу обвинуваченого.

Так, відповідно до ст. 323 Кодексу визначено, якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не прибув за викликом у судові засідання, суд відкладає судовий розгляд, призначає дату нового засідання і вживає заходів щодо забезпечення його прибуття до суду. Суд також має право поста-

новити ухвалу про привід обвинуваченого та/або ухвалу про накладення на нього грошового стягнення в порядку, передбаченому главами 11 та 12 цього Кодексу [2].

На наш погляд, проблематика нового Кодексу в цій частині полягає в такому: якщо особа, яка була під час проведення досудового розслідування підозрюваною і щодо неї не були застосовані запобіжні заходи, то вона, набуваючи статус обвинуваченої, може не з'являтися до суду, ухиляючись від судового розгляду та в подальшому – від відповідальності.

Однак, треба зазначити про те, що, згідно з чинним Кодексом, у разі неявки обвинуваченого до суду, суд може винести ухвалу про здійснення приводу або застосування щодо нього грошового стягнення. Знову ж таки не зрозуміло, як суд застосовуватиме накладення на нього грошового стягнення, наприклад, якщо місцезнаходження особи не встановлено та знайти її неможливо.

Така ж ситуація може виникнути під час або після винесення ухвали про примусовий привід до суду обвинуваченої особи, оскільки не зрозуміло, як саме виконуватимуть цю ухвалу правоохоронні органи, якщо місцезнаходження особи не встановлено або якщо цій особі вдалося виїхати за межі країни.

Отже, проблематика стосовно необхідності відкладення судового розгляду у разі неявки до суду обвинуваченої особи зайвий раз говорить про певну непродуманість дій під час розробки цього Кодексу та недосконалість норм, що в подальшому може призвести до певного колапсу в діях суду та поставити під загрозу належне здійснення всього судового провадження.

Висновки. Розглянувши деякі питання здійснення судового провадження, зокрема щодо участі обвинуваченого у судовому розгляді, можна зробити висновок про те, що чинним Кодексом врегульовано порядок здійснення судового провадження, але існує невизначеність і недосконалість норм Кодексу, які потребують особливої уваги та вдосконалення.

З огляду на аналіз загальних положень здійснення судового провадження, на наш погляд, треба дещо конкретизувати норму ст. 321 Кодексу в частині того, які саме докази суд має право під час проведення судового розгляду усунути як такі, що не мають значення, а які потребують додаткового вивчення, оскільки суд на власний розсуд може усунути докази, які в подальшому можуть мати значення для кримінального провадження, зокрема на інших стадіях.

Підсумовуючи викладене стосовно участі обвинуваченого у судовому провадженні, необхідно зазначити, що ці питання є основоположними, оскільки йдеться про захист людини, права якої були порушені внаслідок протиправних посягань.

З цього приводу потребує серйозного доопрацювання норма ст. 323 Кодексу, оскільки в цій редакції вона дозволяє обвинуваченій особі не з'являтися до суду з будь-яких причин, відтак затягуючи судовий процес аж до можливості уникнути відповідальності за здійснення кримінального правопорушення.

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. // Голос України. – 2012. – 19 травня (№ 90–91).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комент. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224 с.

Лысюк Ю. В. Некоторые вопросы участия обвиняемого в судебном производстве.

Характеризуется общее положение проведения процедуры судебного разбирательства в уголовном производстве. Процедура судебного разбирательства представляет собой центральную стадию осуществления уголовного производства, на которое принимаются ключевые процессуальные решения в отношении участников судебного производства, среди которых центральной фигурой является обвиняемый. Сосредотачивается внимание на проблемных вопросах проведения процедуры судебного разбирательства, в части невозможности осуществления отдельных процессуальных действий в отношении обвиняемого.

Ключевые слова: обвиняемый, процессуальное действие, судебное производство, уголовное производство.

Lysiuk I. V. Some questions of accused participation in the proceedings.

Human rights and freedoms play a fundamental role in the development and establishment of the democratic state. Each sphere of law includes a number of basic statements which regulate the human rights and freedoms, but the most especially is the criminal procedure law one. The adoption of the new Criminal Procedure Code of Ukraine greatly increased the role and importance of this law sphere among others, because the value of human rights is significantly increased due to it.

One of the main directions of the Code is to ensure the carrying out of criminal proceedings. The criminal proceeding trial is the central stage on which depends all further implementation of the criminal proceedings which made main procedural decisions that are the basis for a fundamental perspective, as the proceedings and criminal proceedings as a whole.

Attention is focused on resolving issues as for the proceedings participants, with particular attention to a defendant. Making certain proceedings against an accused at trial represents the most complicated process because of the objectivity and coherence of a judge will depend further on the whole process of the trial. Adoption of relevant judicial decisions to an accused at trial should provide adequate protection for the rights and freedoms that have undergone illegal encroachments.

Application of precautions to an accused and to ensure of his/her arrival at the trial if he/she does not appear before the court session at pointed time are needed for specific definition. So, if time does not apply to the defendant precaution he/she can not continue to appear at the court, the cause delays in legal process and will create an opportunity to avoid responsibility for the offense.

Ensuring of proper trial, making lawful judicial decisions, the use of rapid preventive measures against an accused will provide an opportunity to make a legal decision and bring the guilty person to justice, making it impossible to further the implementation of this person repeated illegal encroachments on human rights and freedoms.

Key words: *an accused, procedural action, court proceedings, criminal proceedings.*

Стаття надійшла 29 жовтня 2013 р.

УДК 343.982.9

**Є. В. Пряхін,
Н. І. Когут**

ЗАСТОСУВАННЯ ПАРАЛІНГВІСТИКИ ПІД ЧАС ДОПИТУ

Розглянуто невербальні методи діагностики завідомо неправдивих показань під час допиту, описано механізм їх здійснення та значення для кримінального провадження в контексті нового КПК України. Опрацьовано важливі ознаки обману з боку допитуваного що пов'язані з проявами емоцій у вигляді жестів і міміки особи. Виокремлено найбільш явні прояви свідомо неправдивих показань допитуваного, що можуть бути застосовані під час проведення досудового розслідування в Україні.